

Upprättad av sektorn för socialtjänst 2023-10-02
Fastställd av Kommunfullmäktige 2023-12-14, §165
Gäller från 2024-04-01
Dnr 2023KS459

Riktlinjer för beräkning av avgiftsutrymme enligt socialtjänstlag (2001:453)

Riktlinje

talar om hur man i normalfallet bör hantera en fråga

Innehåll

Inledning	3
Allmänt om avgiftsutrymme och högkostnadsskydd	3
Lagstöd	4
Personer och huvudprinciper vid beräkningen	4
Inkomsten vid fastställandet av avgiftsunderlaget	4
Förbehållsbelopp	5
Bostaden	5
Minimibelopp.....	6
Individuella tillägg och avdrag	7
Individuellt tillägg för dubbla bostadskostnader	7
I Härryda kommun ges generellt ett individuellt tillägg till personer.....	8
I Härryda kommun jämkas måltidsavgiften för personer.....	8
Individuella avdrag	9
Beakta kvarboende makes ekonomiska situation	9
Omräkning vid ändrad personlig och ekonomisk situation	9
Årlig omräkning av avgiftsutrymme och avgiftsbeslut	10
Överklagan	10

Inledning

Kommunen har möjlighet att debitera den enskilde avgifter för vissa insatser inom socialtjänstlagen. Dessa riktlinjer beskriver Härryda kommuns tillämpning av reglerna för beräkning av den enskildes avgiftsutrymme.

Allmänt om avgifter för hemtjänst och kommunal primärvård

Kommunfullmäktige fattar beslut om taxa för avgifter avseende hemtjänst, kommunal hälso- och sjukvård och andra tjänster och nyttigheter inom socialtjänsten. Socialnämnden reviderar avgifterna årligen utifrån taxebestämmelserna.

Allmänt om avgiftsutrymme och högkostnadsskydd

Beräkningen baseras på avgiftsunderlaget, vilket är den inkomst som den enskilde förväntas få under de närmaste tolv månaderna, fördelat med lika belopp per månad. Den enskilde ska få behålla medel för bostadskostnaden, personliga behov och övriga normala levnadskostnader före beloppet för avgiftsutrymmet bestäms. Kommunen får inte debitera den enskilde avgifter högre än den enskildes avgiftsutrymmesbelopp.

Kommunen får heller inte debitera den enskilde avgifter högre än det lagstadgade högkostnadsskyddet, som beräknas med en procentsats i förhållande till prisbasbeloppet.

De avgifter för insatser som enligt lag ska begränsas av avgiftsutrymmet alternativt högkostnadsskyddet är avgifter för hemtjänstinsatser och kommunal hälso- och sjukvård. Debitering av avgifter för till exempel måltider och förbrukningsvaror begränsas således inte av de nyss nämnda lagstadgade begränsningarna.

Lagstöd

8 kap. 3-9 §§ socialtjänstlagen (2001:453)

17 kap. 8 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Personer och huvudprinciper vid beräkningen

Ensamståendes inkomst beräknas individuellt och förbehållsbeloppet beräknas med det högre minimibeloppet.

Makars inkomst läggs ihop och delas på två, oavsett de sammanbor eller bor var för sig. För sammanlevande makar beräknas förbehållsbeloppet med det lägre minimibeloppet och boendekostnaden delas på två. I det fall den ena maken bor på särskilt boende och den andre i ordinärt boende beräknas förbehållsbeloppet med det högre minimibeloppet. Se även rubriken *Beakta kvarboende makes ekonomiska situation*.

Sambors inkomst beräknas individuellt. För sammanlevande sambor beräknas förbehållsbeloppet med det lägre minimibeloppet och boendekostnaden delas på två.

Sammanboende vuxnas (t.ex. syskon) inkomst beräknas individuellt. Förbehållsbeloppet beräknas med det högre minimibeloppet och boendekostnaden delas på två.

Inkomsten vid fastställandet av avgiftsunderlaget

Det är den förväntade inkomsten de närmaste 12 månaderna som ligger till grund för avgiftsunderlaget, med undantag för inkomst av kapital som baseras på den faktiska inkomsten 31 december året före avgiftsberäknings-året.

Inkomsten beräknas med tillämpning av socialförsäkringsbalkens bestämmelser i enlighet med socialtjänstlagen. Avgiftsunderlaget består av inkomst av tjänst,

inkomst av näringsverksamhet, inkomst av kapital, bostadsbidrag, särskilt bostadstillägg och boendetillägg samt vissa skattefria inkomster.

Äldreförsörjningsstöd ingår inte i avgiftsunderlaget. Hemmavarande barns inkomster ingår heller inte. Förmögenhet påverkar inte inkomstens storlek.

Barnbidrag och underhåll för barn ingår inte i avgiftsunderlaget men det utgör avdrag från hemmavarande barns kostnad i det fall den enskilde ansöker om individuellt tillägg för särskilda omständigheter gällande barn.

Förbehållsbelopp

Förbehållsbeloppet utgörs av kostnader för personliga behov, normala levnadskostnader och boendekostnad. De normala levnadskostnaderna motsvaras av det så kallade minimibeloppet, som är reglerat i lag.

Bostaden

Det är de faktiska kostnaderna¹ för den permanenta bostaden som avses. Kostnader för fritidshus och del av jordbruksfastighet som inte är bostad, ska inte räknas in i boendekostnaden.

Boendekostnaden i hyrd bostad avser enbart hyra.

Boendekostnaden i bostadsrättslägenhet avser månadsavgiften och 70 % av eventuella räntekostnader för bostadslånet.

I det fall hushållsel, värme- och varmvattens-kostnader ingår respektive inte ingår i hyran eller månadsavgiften beräknas dessa belopp utifrån Pensionsmyndighetens föreskrift², den senaste uppdaterade och gällande. Beloppen är schabloniserade per kvadratmeter.

¹ Regeringsrättens årsbok RÅ 2008 ref 28

² Pensionsmyndighetens föreskrifter (2014:11) om uppskattning av kostnader för en bostads uppvärmning, hushållsel och övrig drift vid beräkning av bostadskostnad

Boendekostnaden i egen fastighet/småhus/ägarlägenhet består av de faktiska kostnaderna för drift, fastighetsavgift/skatt respektive 70 % av tomträttsavgälden samt 70 % av eventuella räntekostnader för bostadslånet.

I det fall den enskilde inkommer med ofullständiga eller illa underbyggda kostnadsunderlag beräknas driftskostnader utifrån Pensionsmyndighetens föreskrift, se fotnot 2, den senaste uppdaterade och gällande. Beloppen är schabloniserade per kvadratmeter.

Vid uthyrning av permanentbostaden eller del av den, oavsett bostadsform, avräknas hyresintäkten från boendekostnaden.

Boendekostnad för särskilt boende, som inte omfattas av hyreslagen, utan där boendeavgift enligt socialtjänstlagen debiteras, inräknas inte i förbehållsbeloppet.

Minimibelopp

Minimibeloppet är reglerat i lag och förändras årligen gentemot förändringar i prisbasbeloppet. Det finns ett minimibelopp, som är högre, för ensamstående och ett minimibelopp, något lägre, för sammanlevande makar och sambor.

Minimibeloppet ska täcka normala levnadskostnader för *livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel*. De normala levnadskostnaderna är framräknade av Konsumentverket för åldersgruppen 61 år och äldre och är schabloniserade. Kostnaderna avser inte att vara den enskildes faktiska kostnader³.

³ Proposition 2000/01:149 sid 39

Individuella tillägg och avdrag

Individuella tillägg till förbehållsbeloppet kan komma i fråga om den enskilde har behov av ett högre minimibelopp än det lagstadgade, på grund av särskilda omständigheter som medför andra kostnader än de normala levnadskostnaderna.

De särskilda omständigheterna kan vara

- en funktionsnedsättning som medför höga utgifter för habilitering respektive rehabilitering
- att det finns barn i hushållet eller barn som den enskilde betalar underhåll för
- att den enskilde har förordnats en god man eller förvaltare som den betalar arvode till
- annan anledning till att den enskilde har fördyrade kostnader för de poster som ingår i minimibeloppet, t.ex. matutgifter
- fördyrade arbets- och sjukresor

Dessa andra kostnader ska vara av varaktig karaktär, vilket innebär att de återkommer regelbundet under större delen av ett år och uppgår till minst 0,5 % av prisbasbeloppet per månad.

Kostnaden för barn i hushållet beräknas utifrån Konsumentverkets referensvärden. Även i övrigt används Konsumentverkets uppgifter så långt det är möjligt vid jämförelse av skäligena kostnader vid tillägg till minimibeloppet.

Individuella tillägg för levnadskostnader som går utöver normalkostnaden får den enskilde ansöka särskilt om.

I det fall utgifterna ersätts av andra myndigheter, t.ex. genom barnbidrag, omvårdnads- eller merkostnadsersättning från Försäkringskassan eller begränsas av högkostnadsskydd inom regionens sjukvård, görs inget individuellt tillägg.

Individuellt tillägg för dubbla bostadskostnader

Vid permanent flytt till särskilt boende för service och omvårdnad från ordinärt boende kan tillägg till förbehållsbeloppet medges för bostadskostnaden för den bostad som lämnas. Tillägget medges för en period om högst tre månader räknat från första dag som hyra betalas i det särskilda boendet.

För att erhålla tillägget krävs att den enskilde

- ska inkomma med ansökan senast 30 dagar räknat från första dag som hyra betalas i det särskilda boendet och ska då bifoga följande underlag,
- underlag som styrker boendekostnaden för den bostad som ska lämnas,
- intyg som styrker att hyresrätten är uppsagd,
- intyg som styrker att bostadsrätten alternativt fastigheten alternativt andra typer av nyttjanderätter eller ägande, är till försäljning,
- underlag som styrker att den enskilde inte har likvida tillgångar överstigande två prisbasbelopp per 31/12 föregående år.

I Härryda kommun ges generellt ett individuellt tillägg till personer

- med beviljat bistånd till särskilt boende avseende måltiderna. Tillägget utgörs av samma belopp/månad som kommunens tillagningskostnad för måltider/månad. Vid in- eller utflytt del av månad räknas tillägget med 1/30 per dag.
- med beviljat bistånd till särskilt boende och boende på korttidsboende, i väntan på lägenhet, avseende måltiderna.
- Tillägget utgörs av samma belopp/dag som kommunens tillagningskostnad för måltider/dag, räknat utifrån 1/30-del.
- i åldersgruppen 18-60 år boende i ordinärt boende avseende bosättning, familjebildning samt högre matkonsumtion. Tillägget ska vara 10 % av det lagstadgade minimibeloppet per månad.

I Härryda kommun jämkas måltidsavgiften för personer

- därmed inte har medel kvar motsvarande minimibeloppet, efter att bostadskostnaden förbehållits, vilket medför att hela eller del av måltidsavgiften inte kan betalas. Storleken på jämkningen av måltidsavgiften motsvarar skillnaden mellan noll kronor och det negativa beloppet. För att erhålla jämkningen får den enskilde inte ha likvida tillgångar överstigande två prisbasbelopp per 31/12 föregående år samt ska ha sökt och fått bostadsbidrag/tillägg.

Individuella avdrag

Individuella avdrag från förbehållsbeloppet görs mot bakgrund av de poster som ingår i minimibeloppet. Det kan göras i de fall den enskilde inte har en utgift för något som är avgiftsfritt eller förbehålls på annat sätt. Det kan t.ex. vara ett avdrag för hushållsel för en person i särskild boende eftersom elen ingår i hyran och kostnaden därmed redan är förbehållen den enskilde. Det är den schabloniserade kostnaden som dras av⁴. Uppgift om de flesta kostnaderna hämtas från Konsumentverkets referensvärden, för hushållsel hämtas uppgiften från Pensionsmyndighetens föreskrift, den senast uppdaterade och gällande, se fotnot 1.

I Härryda kommun görs avdrag för hushållsel för personer boende på särskilt boende. Inget avdrag görs för sängar i de fall de ingår i lägenheterna.

Beakta kvarboende makes ekonomiska situation

Den kvarboende maken (i ordinärt boende) får inte hamna i en oskälig ekonomisk situation då den andre flyttar till ett särskilt boende. Det beaktas främst genom att makar som bor var för sig betraktas som ensamstående, vilket medför att det högre minimibeloppet används vid beräkningen av avgiftsutrymmet.

Omräkning vid ändrad personlig och ekonomisk situation

Vid förändrade förhållanden under året ska den enskilde informera kommunen om detta så att ny beräkning kan genomföras. Det kan t.ex. gälla att bostadstillägget har ökat respektive minskat eller att familjeförhållandena har förändrats, exempelvis om en hushållsmedlem flyttat eller avlidit.

⁴ HFD 2019 ref. 11, mål 1626-18, 2019-03-19

En ny beräkning av avgiftsutrymmet kan leda till sänkt eller höjd avgift och ett nytt avgiftsbeslut ska fattas. Den nya avgiften gäller från och med den månad anledningen till ändringen uppkommit, om de ändrade förhållandena avser hela månaden, i annat fall gäller den ändrade avgiften från och med månaden efter.

Årlig omräkning av avgiftsutrymme och avgiftsbeslut

Kommunen begär, respektive inhämtar, årligen in uppgift från myndigheter och den enskilde om inkomst och boendekostnad för en ny beräkning av dennes avgiftsutrymme, inkluderande avgiftsunderlaget och förbehållsbeloppet.

Beräkningen genomförs i samband med att årets avgifter för insatser blivit reviderade och leder till att den enskilde får ett nytt avgiftsbeslut.

I det fall den enskilde inte vill lämna efterfrågade uppgifter eller uppger ofullständiga eller illa uppbyggda uppgifter beslutas att avgift ska debiteras enligt fastställd taxa.

Överklagan

Den enskilde kan överklaga sitt avgiftsbeslut, inklusive beräkningen av avgiftsutrymmet och förbehållsbeloppet, till allmän förvaltningsdomstol, så kallat förvaltningsbesvär.